

Bijlage VWO
2016

tijdvak 2

Grieks

Tekstboekje

De eerste gebeurtenissen nadat Darius koning is geworden.

1 Τῶν δὲ τῷ μάγῳ ἐπαναστάντων ἑπτὰ ἀνδρῶν ἓνα [αὐτῶν] Ἴνταφρένεα
2 κατέλαβε ὑβρίσαντα τάδε ἀποθανεῖν αὐτίκα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν· ἤθελε
3 ἐς τὰ βασιλῆα ἐσελθὼν χρηματίσασθαι τῷ βασιλεῖ· καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ νόμος
4 οὕτω εἶχε, τοῖσι ἐπαναστᾶσι τῷ μάγῳ ἕσοδον εἶναι παρὰ βασιλέα ἄνευ
5 ἀγγέλου, ἢν μὴ γυναικὶ τυγχάνη μισγόμενος βασιλεύς. Οὐκ ὦν δὴ ὁ
6 Ἴνταφρένης ἐδικαίου οὐδένα οἱ ἐσαγγεῖλαι, ἀλλ' ὅτι ἦν τῶν ἑπτὰ, ἐσιέναι
7 ἤθελε· ὁ δὲ πυλουρὸς καὶ ὁ ἀγγελιηφόρος οὐ περιώρων, φάμενοι τὸν
8 βασιλέα γυναικὶ μίσγεσθαι. Ὁ δὲ Ἴνταφρένης δοκέων σφέας ψεύδεα λέγειν
9 ποιεῖ τοιάδε· σπασάμενος τὸν ἀκινάκεια ἀποτάμνει αὐτῶν τὰ τε ὄτα καὶ
10 τὰς ῥίνας, καὶ ἀνείρας περὶ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου περὶ τοὺς αὐχένας σφέων
11 ἔδησε καὶ ἀπήκε.
12 Οἱ δὲ τῷ βασιλεῖ δεικνύουσι ἑωυτοὺς καὶ τὴν αἰτίην εἶπον δι' ἣν
13 πεπονθότες εἶσαν. Δαρεῖος δὲ ἀρρωδήσας μὴ κοινῷ λόγῳ οἱ ἔξ
14 πεπονηκότες ἔωσι ταῦτα, μεταπεμπόμενος ἓνα ἕκαστον ἀπεπειρᾶτο γνώμης,
15 εἰ συνέπαινοί εἰσι τῷ πεπονημένῳ. Ἐπειτε δὲ ἐξέμαθε ὡς οὐ σὺν κείνοισι
16 εἶη ταῦτα πεπονηκώς, ἔλαβε αὐτόν τε τὸν Ἴνταφρένεα καὶ τοὺς παῖδας
17 αὐτοῦ καὶ τοὺς οἰκηίους πάντας, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων μετὰ τῶν συγγενέων
18 μιν ἐπιβουλεύειν οἱ ἐπανάστασιν, συλλαβὼν δὲ σφέας ἔδησε τὴν ἐπὶ
19 θανάτῳ. Ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Ἴνταφρένεος φοιτῶσα ἐπὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως
20 κλαίεσκε ἂν καὶ ὀδυρέσκετο· ποιεύσα δὲ αἰεὶ τῷ τούτῳ τὸν Δαρεῖον
21 ἔπεισε οἰκτιραὶ μιν, πέμψας δὲ ἄγγελον ἔλεγε τάδε· “ ὦ γύναι, βασιλεύς
22 τοι Δαρεῖος διδοῖ ἓνα τῶν δεδεμένων οἰκηίων ῥύσασθαι τὸν βούλει ἐκ
23 πάντων.” Ἡ δὲ βουλευσαμένη ὑπεκρίνετο τάδε· “ Εἰ μὲν δὴ μοι διδοῖ
24 βασιλεὺς ἐνὸς τὴν ψυχὴν, αἰρέομαι ἐκ πάντων τὸν ἀδελφεόν.” Πυθόμενος
25 δὲ Δαρεῖος ταῦτα καὶ θωμάσας τὸν λόγον πέμψας ἠγόρευε· “ ὦ γύναι,
26 εἰρωτᾶ σε βασιλεὺς τίνα ἔχουσα γνώμην τὸν ἄνδρα τε καὶ τὰ τέκνα
27 ἐγκαταλιποῦσα τὸν ἀδελφεὸν εἴλευ περιεῖναί τοι, ὃς καὶ ἀλλοτριώτερός τοι
28 τῶν παίδων καὶ ἦσσον κεχαρισμένος τοῦ ἀνδρός ἐστι.” Ἡ δ' ἀμείβετο
29 τοισίδε· “ ὦ βασιλεῦ, ἀνὴρ μὲν ἂν μοι ἄλλος γένοιτο, εἰ δαίμων ἐθέλοι,

30 καὶ τέκνα ἄλλα, εἰ ταῦτα ἀποβάλοιμι· πατρὸς δὲ καὶ μητρὸς οὐκέτι μευ
31 ζώντων ἀδελφεὸς ἂν ἄλλος οὐδενὶ τρόπῳ γένοιτο. Ταύτη τῇ γνώμῃ
32 χρεωμένη ἔλεξα ταῦτα.” Εὖ τε δὴ ἔδοξε τῷ Δαρείῳ εἰπεῖν ἢ γυνὴ καὶ οἱ
33 ἀπῆκε τοῦτόν τε τὸν παραιτέετο καὶ τῶν παίδων τὸν πρεσβύτατον, ἡσθεὶς
34 αὐτῇ, τοὺς δὲ ἄλλους ἀπέκτεινε πάντας. Τῶν μὲν δὴ ἑπτὰ εἰς αὐτίκα τρόπῳ
35 τῷ εἰρημένῳ ἀπολώλεε.

Herodotus, Historiën 3.118-119

Aantekeningen

- regel 2 ἡ ἐπανάστασις opstand
regel 6 ἔσαγγέλλω aandienen
regel 7 ὁ πυλουργός deurwachter
ὁ ἀγγελιηφόρος aandienende kamerheer
regel 10 ἀνείρω rijgen
regel 15 συνέπαινος goedkeurend
regel 18 ἡ ἐπανάστασις opstand
regel 27 ἐγκαταλείπω in de steek laten

Tekst 2

Xerxes en Demaratus

1 Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε Δημάρητος, ἔλεγε τάδε· “Βασιλεῦ, ἐπειδὴ ἀληθείη
2 διαχρήσασθαι πάντως κελεύεις ταῦτα λέγοντα τὰ μὴ ψευδόμενός τις
3 ὕστερον ὑπὸ σεῦ ἀλώσεται, τῇ Ἑλλάδι πενίη μὲν αἰεὶ κοτε σύντροφός ἐστι,
4 ἀρετὴ δὲ ἐπακτός ἐστι, ἀπὸ τε σοφίης κατεργασμένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ· τῇ
5 διαχρεωμένη ἢ Ἑλλάς τὴν τε πενήνην ἀπαμύνεται καὶ τὴν δεσποσύνην.
6 Αἰνέω μὲν νυν πάντας τοὺς Ἕλληνας τοὺς περὶ ἐκείνους τοὺς Δωρικοὺς
7 χώρους οἰκημένους, ἔρχομαι δὲ λέξων οὐ περὶ πάντων τούσδε τοὺς λόγους,
8 ἀλλὰ περὶ Λακεδαιμονίων μούνων, πρῶτα μὲν ὅτι οὐκ ἔστι ὅκως κοτὲ σοὺς
9 δέξονται λόγους δουλοσύνην φέροντας τῇ Ἑλλάδι, αὐτίς δὲ ὡς
10 ἀντιώσονται τοι ἐς μάχην καὶ ἦν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πάντες τὰ σὰ φρονέωσι.
11 Ἀριθμοῦ δὲ πέρι μὴ πύθη ὅσοι τινὲς ἐόντες ταῦτα ποιέειν οἰοί τέ εἰσι· ἦν τε
12 γὰρ τύχωσι ἐξεστρατευμένοι χίλιοι, οὗτοι μαχήσονται τοι, ἦν τε ἐλάσσονες
13 τούτων, ἦν τε καὶ πλεῦνες.”

14 Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης γελάσας ἔφη· “Δημάρητε, οἶον ἐφθέγγξαι ἔπος,
15 ἄνδρας χίλιους στρατιῇ τοσῆδε μαχήσεσθαι. Ἄγε, εἰπέ μοι, σὺ φῆς τούτων
16 τῶν ἀνδρῶν βασιλεὺς αὐτὸς γενέσθαι. Σὺ ὦν ἐθελήσεις αὐτίκα μάλα πρὸς
17 ἄνδρας δέκα μάχεσθαι; Καίτοι εἰ τὸ πολιτικὸν ὑμῖν πᾶν ἔστι τοιοῦτον οἶον
18 σὺ διαιρέεις, σέ γε τὸν κείνων βασιλέα πρέπει πρὸς τὸ διπλήσιον
19 ἀντιτάσσεσθαι κατὰ νόμους τοὺς ὑμετέρους. Εἰ γὰρ κείνων ἕκαστος δέκα
20 ἀνδρῶν τῆς στρατιῆς τῆς ἐμῆς ἀντάξιός ἐστι, σέ δέ γε δίζημαι εἴκοσι εἶναι
21 ἀντάξιον· καὶ οὕτω μὲν ὀρθοῖτ’ ἂν ὁ λόγος ὁ παρὰ σεῦ εἰρημένος. Εἰ δὲ
22 τοιοῦτοί τε ἐόντες καὶ μεγάθεα τοσοῦτοι, ὅσοι σὺ τε καὶ οἱ παρ’ ἐμὲ
23 φοιτῶσι Ἑλλήνων ἐς λόγους, ἀχέετε τοσοῦτον, ὅρα μὴ μάτην κόμπος ὁ
24 λόγος οὗτος εἰρημένος ἦ. Ἐπεὶ φέρε ἴδω παντὶ τῷ οἰκότι· κῶς ἂν δυναίαιτο
25 χίλιοι ἢ καὶ μύριοι ἢ καὶ πεντακισμύριοι, ἐόντες γε ἐλεύθεροι πάντες
26 ὁμοίως καὶ μὴ ὑπ’ ἐνὸς ἀρχόμενοι, στρατῷ τοσῶδε ἀντιστήναι; Ἐπεὶ τοι
27 πλεῦνες περὶ ἕνα ἕκαστον γινόμεθα ἢ χίλιοι, ἐόντων ἐκείνων πέντε
28 χιλιάδων. Ὑπὸ μὲν γὰρ ἐνὸς ἀρχόμενοι κατὰ τρόπον τὸν ἡμέτερον γενοίαιτ’
29 ἂν δειμαίνοντες τοῦτον καὶ παρὰ τὴν ἑωυτῶν φύσιν ἀμείνονες καὶ ἴοιεν
30 ἀναγκαζόμενοι μάστιγι ἐς πλεῦνας ἐλάσσονες ἐόντες· ἀνειμένοι δὲ ἐς τὸ
31 ἐλεύθερον οὐκ ἂν ποιεοίεν τούτων οὐδέτερα. Δοκέω δὲ ἔγωγε καὶ
32 ἀνισωθέντας πλήθει χαλεπῶς ἂν Ἑλληνας Πέρσησι μούνοισι μάχεσθαι.
33 Ἀλλὰ παρ’ ἡμῖν [μὲν μούνοισι] τοῦτό ἐστι τὸ σὺ λέγεις, ἔστι γε μέντοι οὐ
34 πολλὸν ἀλλὰ σπάνιον· εἰσὶ γὰρ Περσέων τῶν ἐμῶν αἰχμοφόρων οἱ
35 ἐθελήσουσι Ἑλλήνων ἀνδράσι τρισὶ ὁμοῦ μάχεσθαι· τῶν σὺ ἐὼν ἄπειρος
36 πολλὰ φλυηρέεις.”

37 Πρὸς ταῦτα Δημάρητος λέγει· “ ὦ βασιλεῦ, ἀρχῆθεν ἠπιστάμην ὅτι
38 ἀληθείη χρεώμενος οὐ φίλα τοι ἔρέω. Σὺ δὲ ἐπεὶ ἠνάγκασας λέγειν τῶν
39 λόγων τοὺς ἀληθεστάτους, ἔλεγον τὰ κατήκοντα Σπαρτιήτησι. Καίτοι ὡς
40 ἐγὼ τυγχάνω τὰ νῦν τάδε ἔστοργῶς ἐκείνους, αὐτὸς μάλιστα ἐξεπίστεται, οἷ
41 με τιμὴν τε καὶ γέρεα ἀπελόμενοι πατρώια ἄπολιν τε καὶ φυγάδα
42 πεποιήκασι, πατὴρ δὲ <ὁ> σὸς ὑποδεξάμενος βίον τέ μοι καὶ οἶκον ἔδωκε.
43 Οὐκ ὦν οἰκός ἐστι ἄνδρα τὸν σῶφρονα εὐνοίην φαινομένην διωθέεσθαι,
44 ἀλλὰ στέργειν μάλιστα. Ἐγὼ δὲ οὔτε δέκα ἀνδράσι ὑπίσχομαι οἷός τε εἶναι
45 μάχεσθαι οὔτε δυοῖσι, ἐκῶν τε εἶναι οὐδ’ ἂν μονομαχέοιμι. Εἰ δὲ

46 ἀναγκαίη εἶη ἢ μέγας τις ὁ ἐποτρύνων ἀγών, μαχοίμην ἂν πάντων ἴδιστα
 47 ἐνὶ τούτων τῶν ἀνδρῶν οἱ Ἑλλήνων ἕκαστός φησι τριῶν ἄξιός εἶναι. Ὡς δὲ
 48 καὶ Λακεδαιμόνιοι κατὰ μὲν ἓνα μαχόμενοι οὐδαμῶν εἰσι κακίονες
 49 ἀνδρῶν, ἀλέες δὲ ἄριστοι ἀνδρῶν ἀπάντων. Ἐλεύθεροι γὰρ ἐόντες οὐ
 50 πάντα ἐλεύθεροί εἰσι· ἔπεστι γὰρ σφι δεσπότης νόμος, τὸν ὑποδειμαίνουσι
 51 πολλῶ ἔτι μᾶλλον ἢ οἱ σοὶ σέ. Ποιεῦσι γὼν τὰ ἂν ἐκεῖνος ἀνώγη· ἀνώγει δὲ
 52 τῷτὸ αἰεὶ, οὐκ ἐὼν φεύγειν οὐδὲν πλῆθος ἀνθρώπων ἐκ μάχης, ἀλλὰ
 53 μένοντας ἐν τῇ τάξιν ἐπικρατέειν ἢ ἀπόλλυσθαι. Σοὶ δὲ εἰ φαίνομαι ταῦτα
 54 λέγων φλυηρέειν, ἀλλὰ σιγᾶν θέλω τὸ λοιπόν· νῦν δὲ ἀναγκασθεὶς ἔλεξα.
 55 Γένοιτο μέντοι κατὰ νόον τοι, βασιλεῦ.”

Herodotus, Historiën 7.102-104

Aantekeningen

<i>regel 3</i>	σύντροφος verbonden met
<i>regel 4</i>	ἐπακτός erbij verworven
<i>regel 5</i>	ἀπαμύνομαι van zich afhouden ἢ δεσποσύνη onbeperkte heerschappij
<i>regel 12</i>	ἐκστρατεύομαι te velde trekken
<i>regel 20 en 21</i>	ἀντάξιός opwegend tegen
<i>regel 25</i>	πεντακισμύριοι vijftigduizend
<i>regel 26</i>	ἀνθίσταμαι tegenstand bieden
<i>regel 32</i>	ἀνισώω gelijk maken
<i>regel 34</i>	ὁ αἰχμοφόρος lijfwacht
<i>regel 37</i>	ἀρχῆθεν van begin af aan
<i>regel 43</i>	διωθέομαι versmaden
<i>regel 45</i>	μουνομαχέω in tweegevecht vechten
<i>regel 50</i>	ὑποδειμαίνω zich in vrees buigen voor

Tekst 3

Ariston, koning van Sparta, was verliefd op de vrouw van zijn vriend Agetos.

In de onderstaande tekst wordt beschreven hoe Ariston door een list de vrouw van zijn vriend wist te krijgen.

- 1 Τὸν δὲ Ἀρίστωνα ἔκνιζε ἄρα τῆς γυναικὸς ταύτης ἔρωσ. Μηχανᾶται δὴ τοιάδε·
2 αὐτὸς τε τῷ ἐταίρῳ, τοῦ ἦν ἡ γυνὴ αὐτῆ, ὑποδέκεται δωτίνην δώσειν τῶν
3 ἑωυτοῦ πάντων ἔν, τὸ ἂν αὐτὸς ἐκεῖνος ἔληται, καὶ τὸν ἐταῖρον ἑωυτῷ ἐκέλευε
4 ὡσαύτως τὴν ὁμοίην διδόναι. Ὁ δὲ οὐδὲν φοβηθεὶς ἀμφὶ τῇ γυναικί, ὀρέων
5 ἐοῦσαν καὶ Ἀρίστωνι γυναῖκα, καταινέει ταῦτα· ἐπὶ τούτοισι δὲ ὄρκους
6 ἐπήλασαν. Μετὰ δὲ αὐτὸς τε ὁ Ἀρίστων ἔδωκε τοῦτο, ὅ τι δὴ ἦν, τὸ εἶλετο τῶν
7 κειμηλίων τῶν Ἀρίστωνος ὁ Ἄγητος, καὶ αὐτὸς τὴν ὁμοίην ζητέων φέρεσθαι
8 παρ' ἐκεῖνου, ἐνθαῦτα δὴ τοῦ ἐταίρου τὴν γυναῖκα ἐπειράτο ἀπάγεσθαι. Ὁ δὲ
9 πλὴν τούτου μούνου τὰ ἄλλα ἔφη καταινέσαι· ἀναγκαζόμενος μέντοι τῷ τε
10 ὄρκῳ καὶ τῆς ἀπάτης τῇ παραγωγῇ ἀπίει ἀπάγεσθαι.

Herodotus, Historiën 6.62

Aantekeningen

- regel 1 **κνίζω** kwellen
ἄρα Onvertaald laten
- regel 2 **τῷ ἐταίρῳ** Hiermee wordt Agetos bedoeld
ἡ δωτίνη geschenk; **δωτίνην** Predicatief vertalen
- regel 4 **τὴν ὁμοίην** ook een geschenk
- regel 5-6 **ὄρκον ἐπελαύνω** een eed afleggen
- regel 6 **Μετὰ** Daarna
ὅ τι δὴ ἦν wat het dan ook was
- regel 7 **τὴν ὁμοίην** ook een geschenk
φέρομαι verkrijgen
- regel 8 **Ὁ** Hiermee wordt Agetos bedoeld
- regel 10 **τῆς ἀπάτης ἢ παραγωγῇ** misleiding
ἀπίει (hij) stond toe
ἀπάγεσθαι Vul aan: αὐτήν